

YKSITYISETSIVÄTOIMINTA SUOMESSA

SUOMEN YKSITYISETSIVÄTOIMINTA

Suomessa yksityisetsivätoiminnan harjoittajalta edellytetään vartioimisliikelupaa rikosten paljastamistoimintaan liittyvien tehtävien osalta. Yksityisetsivä toimii siviilinä, jolla ei ole erityisiä toimintavaltuuksia, vaan niin sanotut jokamiehen oikeudet eli samat oikeudet kuin kaikilla muillakin kansalaisella ja vartioimistehtävää suorittaessaan hänellä on tietyin edellytyksin korotettu rikosoikeudellinen suoja ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaiset vartijan oikeudet ja velvollisuudet.

Yksityisetsivien toimeksiannoista suurin osa muodostuu kuitenkin erilaisista tarkkailu ja tiedonhankinta tehtävissä, jonka saavat joko yksityisiltä henkilöiltä tai yrityksiltä. Tällaisia tehtäviä voivat olla esimerkiksi yksittäisen henkilön yleisillä paikoilla tapahtuvan oleskelun tarkkailu tai erilaisten tietojen ja

selvitysten hankkiminen oikeudenkäyntiä varten. Yksityisetsivän suorittaessa yksityistä turvallisuuspalveluista annetuin lain mukaisia rikosten paljastamiseen liittyviä tehtäviä toimivaltuudet vastaavat vartijan toimivaltuuksia, eli kyseessä on toimeksiantosopimukseen perustuva vartioimistehtävä, joten tältä osin sääntely ohjaa myös yksityisetsivän toimintaa. Tällöin yksityisetsivällä tulee olla voimassa oleva vartijakortti.

Yksityisetsivän kaikki toimet ja tiedonhankkimiskeinot perustuvat lakiin. Tilojen tarkkailu ja kuuntelu teknisesti, puhelujen kuuntelu, kotirauhan rikkominen tai näihin verratta toiminta ei ole Suomen lainsäädännön mukaan sallittua, poikkeuksena viranomaisten pakkokeinolain mukaiset toimenpiteet, jotka saattavat vaatia tuomioistuimen päätöksen ollakseen laillisesti toteuttavissa.

Yksityisetsivätoimistolla on oltava voimassa oleva turvallisuusalan elinkeinolupa, poliisihallituksen hyväksymä ja tehtävään asettama vastaava hoitaja, joka on suorittanut hyväksytysti annetun lain mukaisesti järjestettyyn turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoon sisältyvät tietyt tutkinnon osat. Nämä on määritelty vastaavan hoitajan koulutukseksi vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan ja vartija koulutuksesta annetun sisäasianministeriön asetuksessa.

2.1 Historia

Vuodelta 1944 oli vartioimisliike ja yksityisetsivätoiminta määritelty luvanvaraiseksi. Tuohon aikaan oli harvakseltaan yksityisetsivätoiminnan palveluja harjoittavia yrityksiä. Myymälätarkkailua suorittivat vapaavuorossa olevat poliisit ja vanginvartijat sekä muutama lääninhallituksen myöntämin rajoitetuin poliisivaltuuksin toimiva

myymäläetsivä. 70- luvulta yksityisetsivätoiminta laajeni kysynnän vuoksi ja toimeksiannot olivat enimmäkseen mm. koeostoja ja rahastustarkkailuja. Isojen markettien tullessaan Suomeen, oli myös tarvetta myymäläetsiviin. Tuolloin oli niin sanottuna markkinarako. Koeostojen ja rahastustarkkailujen tehtävien lisäksi, yksityisetsivät työllisti piraattituotteiden jäljittäminen, haasteiden ja muiden tiedoksiantojen toimittaminen, kadonneiden ja velallisten jäljittäminen ja perintätoimet. Lisäksi Tuohon aikaan avioliittolain myötä palvelua tarvittiin, koska avioeron saadakseen pitäisi jompikumpi aviopuolisoista nimetä oikeudessa syylliseksi ja syyllisyys vaikutti avioerossa rahan jakoon. Pettämistapauksissa menetti tasanko-oikeuden, muuten omaisuus olisi laitettu erossa puoliksi. Vuonna 1986 avioliittolaista poistui syyllisyysperiaate.

80- luvulta kiellettiin etsivätoimiston palveluksessa vapaavuorossa olleiden poliisien

käyttö ja vuonna 1983 tuli voimaan vartioimisliikelaki, joka tarkoitti sitä että myymälätarkkailu määriteltiin vartioimisliiketoiminnaksi. Vartioimisliikelupa vaadittiin palvelujen tarjoajalta. Videovalvonta ja kamerajärjestelmät kehittyivät sekä niiden käyttö lisääntyi seurannan ja rikosten selvittämiseksi.

90- luvun lamavuosina rahoitusliikkeet työllistivät yksityisetsiviä. Etsittiin maksuvaikeuksia joutuneita velallisia henkilöitä ja heidän hallussaan olleita moottoriajoneuvoja, joista ei maksettu. Itsemurhia lisääntyi ja kadonneita etsittiin. Haasteita toi muutoksia turvallisuuskonsultoinnissa, turvallisuustarkastuksissa ja kassajärjestelmissä.

2000 luvulta astui voimaan laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. Vartioimistoiminta, josta edellyttää vartioimisliikelupaa määriteltiin

muun muassa koeostoihin, myymälätarkkailuun ja rikostenpaljastamistoimintaan. Kauppoihin ja yrityksiin kohdistuvia rikoksia työllisti edelleen yksityisetsiviä.

2010 luvulla tietotekniikan kehityksen myötä helpottui yksityisetsivien työprosessi, kuten etänä voidaan käsitellä tietoja, koota, suorittaa näytönarviointia, antaa toimenpide suosituksia jatkotoimenpiteistä ja ohjeistuksen päivittämistä. Toimeksiantoja tuli paljon yrityksiltä, joihin kohdistui väärinkäytöksiä.

2.2 Toimeksiannot

Yksityisetsivien toimeksiannot ovat nykyään laaja ja monipuolista. Toimeksianto tapahtuu kun yksityiset henkilöt tai yrittäjät ottavat yhteyttä yksityisetsiviin ja epäilevät väärinkäytöstä tai rikosta heitä kohtaan.

Toimeksiannosta tehdään kirjallinen sopimus, mihin merkitään toimeksiantoa koskettavat asiat, jossa sisältää tutkinnan syy, kohde, mahdolliset muut kulut, arvonlisäverot, tuntitai keikkaveloitus ja kummankin osapuolten allekirjoitus. Salassapitoon liittyvät lainsäädökset koskettavat myös yksityisetsiviin.

Toimeksiantoa tehdessään on kuitenkin huomioitava ensin, ettei ole ristiriidassa Suomen tai jonkun muun maan lainsäädännön kanssa. Myös toimeksiannon tilaajan henkinen nykytila otettava huomioon, ettei kärsi mielenterveyttä tai muuten tehtävästä voi tulla olematon tai harhaanjohtava.

Yksityisten henkilöiden tilaamat keikat ovat useimmiten henkilön seurantaan liittyviä tehtäviä, kuten epäilee oman kumppaninsa pettävän häntä. Halutaan tietää, mitä kumppani puuhastelee työmatkoilla tai vapaa ajalla. Myös kadonneiden henkilöiden tai

omaisuuden etsintä on tyypillisiä yksityisten henkilöiden tilaamia työkeikkoja.

Yritysten tilaamat tehtävät taas liittyvät usein työntekijöiden taustojen selvittämiseen.

Työnantaja haluaa tietää onko kyseessä luotettava henkilö kun hakee hänen firmansa töihin tai tavoittelee esimiehen paikkaa.

Halutaan saada selvyyttä esim. tilanteesta, josta kassasta on kadonnut rahaa tai varastosta tuotteita, eikä tekijää ole saatu kiinni. Epäillään sopimusrikkomuksesta tai siihen liittyvä valvonta. Epäillään kilpailevan yrityksen vakoilevan heidän oman yrityksen sisäisiin asioihin, kuten toimintasuunnitelmissa tai kehitysvaiheessa oleviin tuotteisiin.

Toimeksianto tehtäviä on muuttunut vuosien varrelta mitä erilaisimpaan suuntaan.

Esimerkkinä voidaan pitää omien lemmikkien myrkytystapausten selvittely ja lapsien turvallisuuden valvonta, josta huolestuneet vanhemmat palkkaavat yksityisetsiviä

seuraaman heidän tekemisiään kun ovat poissa kotona tai hankkia todisteita oman lapsen joutuneen koulukiusatuksi. Huolissaan siitä että ovat sekaantuneet huumeisiin ja seurueessa jossa liikkuvat. Myös parisuhdekiemurat ovat menneet uusiin sfääreihin tekniikan avuin, kuten valheenpaljastustehtäviä eli halutaan selvittää valehteleeko oma kumppani, josta analysoidaan softan avulla vastaukset ja tarkastavat, mitkä vastaukset laitteen mukaan ovat valheita. Yksityisetsiviä tarvitaan myös puolisoehdokkaan taustan tarkastamisessa ennen kuin mennään naimisiin tai lainan takaamisessa. Halutaan selvittää nettitutun tausta, jota ei ole tavannut henkilökohtaisesti kasvotusten ja epäilee tulleen huijatuksi. Tietotekniikka kehittyy ja sen mukana tuoma rikollisuus kasvaa, jota kutsutaan kyberrikollisuudeksi.

